

Sipos Mihály (1968–1972)

Huhn Péter igazgatósága idején lakott a kollégiumban.

Igen, Péter bácsi volt az igazgatónk, és, mint általában az igazgatók, maga is neves professzor volt, aki felügyeli a Kollégiumot. Hozzá lehetett fordulni, ha valami problémás ügye akadt egy kollégistának. Segített, amiben lehetett, ajánlást adott külföldi utakhoz, ami amolyan kezességfélét jelentett. Emlékszem, kicsit kidülledő testtartására, arra, hogy néha bejött a kollégiumba csak úgy beszélgetni, hozta a Wagner-lemezeit egy kis zenehallgatásra. Kedves, nyugodt ember volt. Talán kicsit közelebb volt hozzánk ő, mint elődje, a tekintélyesebbnek tűnő igazgató, Grasselly Gyula bácsi. Egyébként mind a ketten Eötvös-kollégisták voltak még a háború előtt. Másodévesként kerültem a Kollégiumba, és végig ott laktam. Még előtte a jó nevű Liliom utcában tartottam (az ottani KISZ-klubban) komolyzenei szakkört. Önkéntes vállalás volt, fontosnak gondoltam, hogy legyen ilyen a városban. Sokan is jártak rá. Ezen tűnt fel Simoncsics Péter bölcsészhallgató, ő ajánlott engem a kollégisták figyelmébe. Ugyanebben az épületben volt a helyi rockbandának fellépése, az énekes Temesi Feri, az író volt. A matematikus szakon mindössze 16-an voltunk, és abból hárman Komlósi Sanyival, Szabó Zolival Eötvös-kollégisták. A Kollégiumban voltak bölcsészek mint Masát Andris, Ecsedi Pista, Kürti Béla, jogászok mint Vljaj Lajos (Bajusz), Nagy Gyurka, és TTK-sok mint Simoncsics András, Szabad János, Garab Győző, Marton László, Csörgő Sándor, és a többiek. Volt egy nyelvzseni, Szegfű László. Időnként éjszaka felült az ágyán, mint egy holdkóros, és hihetetlen veszekedő olaszszággal védelmezett valamit, majd lenyugodott angolsággal reagált rá, és így tovább legalább ötféle nyelven. Ő szervezett nekünk egy németországi utat, de az utolsó pillanatban disszidált, így rám maradt a feladat. Tíz nap alatt kellett megtanulnom németül annyira, hogy a csapatot el tudjam vezetni.

Hogyan válhatott valaki taggá?

Kulcsdolognak tartom a Kollégium akkori felvételi rendszerét. Az átlag (legalább 4,5) mellett számított a diákköri tevékenység, a széles érdeklődés, a műveltség. Számított, hogy mit olvas, mi érdekl, mit tud a város és az ország szellemi életéről, stb. A világnézet itt nem került szóba, nem úgy, mint szinte mindenhol máshol abban az időben. Volt persze egy felvételi folyamat: írásbeli beadványt kellett készíteni, majd a jelentkezőkkel az igazgató beszélgetett, a titkár, a diákbizottság, majd a diákok közössége. De talán ami a legfontosabb volt, hogy amikor minden szűrőn átment az illető, akkor el kellett jönnie focizni a libalegelőre. Ott nagyon sok minden kiderült, na nem abból, hogy mennyire volt ügyes a labdával vagy hogy mennyire tudott futni, hanem, hogy mennyire volt csapatjátékos, segít vagy nem segít, hogyan reagál a többiekre. Érdekes, hogy az elitkollégium és az akkor általánosan kötelező katonaság valamiben hasonlított egymásra. Az ország legkülönbözőbb részeiből, a legkülönbözőbb háttérűek laktak együtt, így

sokat megtanultunk egymástól az ország valódi életéről, hosszantartó barátságok jöttek létre.

Szakok szerint is vegyes volt a Kollégium ekkor már, 1931-ben csak természettudományis hallgatókat vettek fel, leginkább matematika-fizikásokat.

Hogyne, együtt voltak a bölcsészek, a jogászok és a természettudományis hallgatók. A szobákban is volt némi keveredés, bár a harmadikat „természettudományis szobának” hívtuk. A tanulóban a falakon körben könyvek – nagyon jó könyvek – voltak. Középen asztalok egymással szemben, összetolva, ahol mindenkinek volt saját asztala, együtt a különböző szakosok, a különböző évfolyamokból.

Régi kollégistákkal miféle kapcsolata volt az akkori tagoknak?

Nem volt szoros, és nem is tudtunk eleget az előttünk járókról. Többekről persze tudtunk, akik ott voltak a tanszékeken. Nálunk például Németh József, Móricz Ferenc, Leindler László, Nagy Péter, Szőkefalvi Nagy Béla. Érdemtelen előnyünk nem származott belőle, de kétségtelen, hogy nagy hatással volt ránk, hogy tudtuk, ők is Eötvös-kollégisták voltak. Nagyon magas szintű oktatást kaptunk az egyetemen. Az erősen válogatott, kis létszámú évfolyam (16 fő) előadásain az előadó professzor időnként csak felvetette a problémát, és úgy beszélt át velünk azt, hogy kérte a véleményünket, ötleteinket, javaslatainkat, merre is mennénk tovább. Vagy emlékszem, hogy amikor Kalmár Laci bácsi megjött valahonnan a világból egy kongresszusról, beszámolt az ott elhangzott legújabb dolgokról, és gyakorlatilag beépítette a tananyagunkba. Nagyon éles szemű és gyors észjárású, gyorsan reagáló, beszédes ember volt, nagy rálátással az akkor hihetetlen gyorsan fejlődő kibernetika, számítástudomány, matematikai nyelvek széles körére. Legendák jártak róla, hogy amikor elhívták valahová egy konferenciára, délelőtt csak figyelt, hallgatott, együtt ebédelt a számára érdekesnek tűnő előadókkal, majd délután felszólt és nagy lendületű beszédben fölvázolta, mintegy kijelölte annak a területnek az elkövetkezendő tíz évét. Szőkefalvi professzor úr másmilyen volt, amellett, hogy szintén nagy matematikai – és általános – műveltségű volt, ő kevesebb szavú, gondosan elmélyülő típus volt. A tudós munkássága mellett nagyon fontos megemlíteni a gyönyörű felépítésű analízis könyvét, amelyik csodálatos egyetemi tankönyv. Nagyon szigorú ember volt, finom humorral.

Milyen volt a Kollégium infrastruktúrája?

A Kollégium igen jó helyet foglalt el elhelyezkedését tekintve, hiszen a Gödör nevű kocsma felett voltunk, az emeletes ágyból pedig pont átláttunk a Bolyai Intézet előadótermeibe. A bejárat a klinikára néző szárny felől volt, ahol a kertben teliholdkor a macskák körben ültek, és hihetetlen koncerteket adtak éjszakánként. A portásunk kedves öreg mackó, este 11 után csak némi kapupénz ellenében engedett be. Egyszer jött egy nagy társaság és az utolsó tag fizetett is rendesen, de csupa filléresekkel. Akkor hangzott el a sokat emlegetett mondata: „Ilyen még nem volt a ‚praximumomban!’” Az első emeleten volt a kollégium, a hosszú folyosóval. A jobb oldalon az első volt a tanuló-könyvtár. Ott megpisszenni sem lehetett.

Ha persze meg akart valamit kérdezni valaki a másiktól, azt lehetett, de ki kellett vonulni. Aztán éjfél tájékán egy-egy idősebb kollégista feloldotta a csendet, kérdegetni kezdték a fiatalabbakat, mit tanultak, mire jutottak. De ez inkább csak apropó volt arra, hogy feltegyenek olyan kérdéseket, amelyek túlmutattak az anyagon. Különösen érdekes, izgalmas volt meghallgatni a más szakosokat. Ezek a beszélgetések meghatározóak voltak. Aztán a tanuló–könyvtár után következett a társalgó, folyóiratokkal, lemezejátszóval, majd a három nyolcágas szoba emeletes ágyakkal, ahol középen szekrények választották el két részre jelképesen a szobát. Itt voltak asztalok, székek. Volt, aki itt tanult, itt evett. A folyosó bal oldalán volt a konyha, a vizesblokk, egy vendégszoba, ahova néha régi kollégisták jöttek. Egy időben Gyuris Laci lakott ott. Lányok kollégiumi szinten nem voltak jelen az életünkben, szigorú szabályok voltak. Legfeljebb, ha a társalgóba léphettek be, délután 4 és 6 között. A folyosó végén volt egy ruharaktár. Hallgatólagos megegyezés volt, hogy aki odatesz valamit, azt más is használhatja. Szabó Zoli, aki azóta New Yorkban matematikus, kapott valakitől tíz – igen jó minőségű – öltönyt, amit oda tett. Énrám, aki nem túl sokat adtam az öltözködésemre, egyszer rájött, hogy mindennap más öltönyben menjek ki az utcára, az egyetemre. Alig ismertek fel. Később Szabó Zoli egy albérletbe költözött ki a Kollégiumból, ahol volt lemezejátszója, és ha elfáradt a tanulásban, akkor klasszikus zenét hallgatott. Gyakran hallgattunk közösen Bachot vagy Bartókot, majd róttuk a várost, véget nem érő beszélgetésekkel. A konyha felől indulva, a vendégszoba ablaka előtt húzódott a gang. Oda hivatalosan nem volt kijárásunk, mert az már egy könnyen mozdítható ráccsal közvetlenül a leánykollégiumban folytatódott.

Hogyan működött a közösség, milyen programjai voltak?

A Kollégiumban nemigen volt magányos ember. Jellemző volt az erős szellemi munka, ami vitákat, hosszas beszélgetéseket is jelent. Ez kiterjedt Kollégiumon kívüliekre is. Emlékszem, hogy matematikus jókomámmal, Slezák Bercivel a Tiszaparton gyalogolva sokat beszélgettünk matematikáról, arról, hogy a bonyolult, nehéz tételeket hogyan lehetne könnyen tanulható formában felépíteni, úgy, mintha most jönnénk rá. Volt, hogy annyira elfelejtkeztünk a sétáról, hogy majdnem Jugoszláviában találtuk magunkat. Egyszer csak megmozdult a bokor, előjöttek a határőrök. Elvittek minket kocsikázni, mert nem akarták elhinni, hogy mi most matematikai tételekről beszélgetünk. Mi kollégisták sok időt töltöttünk együtt kint a városban is. Benne voltunk a diákéletben, a bulikban, a bálokban. Jártunk klasszikus koncertekre, ahol ott ültek az első sorokban a professzorok. Szőkefalvi nélkül például elképzelhetetlen lett volna egy jelentősebb előadás. Aztán volt a Dáni utca, a „professzorok utcája”, ott laktak Dombiék és Simoncsicsék. A családi hangulat, a kedves, komoly beszélgetések, a színvonalas társasági élet az Eötvös Kollégium kiegészítése volt.

Milyen volt a társaság tanulmányi és tudományos élete?

Diákköri dolgozatokat írtunk, hogy jól tanultunk, az természetes volt. De ami

ennél fontosabb volt, a Kollégium belső igénye. Amíg a tanszékeken az volt az elvárás, hogy a magyar szakkönyveket olvassuk, addig a Kollégiumban egy szakmai problémára egy felsős biztosan azonnal javasolt egy idegen nyelvű könyvet, hogy olvassuk el belőle ezt vagy azt a részt, majd másnap kikérdezte, hogy mit olvastunk. Nem lehetett azt mondani, hogy én nem tudok angolul. Igaz, a könyvek vagy a saját könyvtárunkban, vagy az egyetemiben meg is voltak. És akkor az ember megtanulta a szakszöveget olvasni angolul, de az orosz, német vagy francia szövegből is illet kihámozni a lényegét. Volt nyelvóránk is a társalgóban.

Fenyegette-e megszűnés a Kollégiumot?

Többször merült fel bizonytalanság a Kollégiummal kapcsolatban, talán nem akartak egy elitkollégiumot. Mindenesetre, valahol rajta tartották a szemüket a hivatalosok. Már negyedéves lehettem, amikor sor került a diáktitkár – választásra, ahol én is jelölt voltam. Egyszer csak kaptam egy üzenetet a Dékáni Hivatalból, hogy fáradjak be. Egy régi kollégista várt rám az egyik szobában. Az ablaknál ült, háta mögül áradt a fény, nem tudtam jól megfigyelni az arcát sem, fekete szemüvegben volt. Azt mondta, hogy ő ismer engem, és valóban nagyon tájékozott volt az életutamat illetően. Elkezdett érdeklődni erről-arról, majd rátért, hogy ő a párt részéről van itt. Nagyon szeretné, ha a Kollégiumban a munka továbbra is komolyan folyna, ha további fejlődés lenne, és arra kért, hogyha úgy látom majd, hogy a Kollégiumban valakivel probléma van, bomlasztja a fegyelmet, vagy a nézetei furcsák, akkor forduljak hozzá bizalommal, mert ő tud segíteni, mert ők erre vannak. Egy kicsit gyanúsán hangzott nekem ez. Akkor már volt egy olyan tudományom, hogy ki tudtam hozni az emberekből belső gyóntnivalójukat. Gondoltam most meg kellene ezt próbálni. Felkeltette az érdeklődésem ez a karakter: hogy lehet az, hogy egy értelmesnek tűnő ember ilyenre vállalkozik. Milyen lelki folyamatok lehetnek emögött. Pár óra múlva sírva mesélte a gyermekkorát. Egyébként a jelöltségtől természetesen visszaléptem.

Hogy alakult az egyéni pályája a Kollégium után, mennyiben segítette ezt a Kollégium?

A Kollégiumban alapérték volt az igényes, örömmel végzett, eredményre törekvő munka. Ezt láttuk a kedves tanárainktól, de az idősebb kollégistáktól is, láttuk, hogy kitartóak, mániákusok a saját területükön, és ez ragadós volt. Már a felvételi is erre volt kíváncsi, de a Kollégium közege ezt megtartotta, felerősítette. És mindez bulizásokkal, társasági élettel, focival társulva. Én máig a matematika társadalomtudományi alkalmazásaival foglalkozom. Amikor dolgozni kezdtem, akkor a természettudományokhoz képest „puha” társadalomtudományokban felerősödött a matematizálás fontossága, mert úgy érezték, hogy az állításaik, bizonyításuk szemben például a fizika állításaival, nem olyan egzakta. Valójában sok esetben oktatói munkát végzek, és azt próbálom kimunkálni, hogy hogyan is lehet bonyolult, nagy matematikai apparátust megmozgató fogalmakat elmagyarázni, érzékeltetni matematikával nem foglalkozó embereknek, akik egyébként a saját területükön igényesek, alaposak.

Családunkban a zene mindig fontos volt. Zenei általánosba jártam, ahol hetente hét énekóra volt, néptánc, meg zenekar, énekkar, kötelező külön hangszer-tanulás. Túrhetően hegedültem, és fel is merült, hogy esetleg zenész legyek. Né-hányszor később a Kollégiumba is bevittem a hegedűt, de alig vettem elő, mert zengett tőle az egész folyosó. Persze azért a zenétől nem távolodtam el: jártam a főiskolásokhoz, létrehoztam a komolyzenei lemezklubot. Az egyetem utáni nyá-ron egy barátommal elmentünk Erdélybe, ahol az akkor ott még élő hagyomány kellős közepébe kerültem. Ez nagyon nagy hatással volt rám. Még azon az őszön a Bartók Béla Táncegyütteshez kerültem, ahol hamarosan létrehoztuk a Muzsikás Együttest.

*Az interjút Varga-Orvos Zoltán készítette 2009-ben Budapesten
Szerkesztette: Antal Gabriella Karlivna*